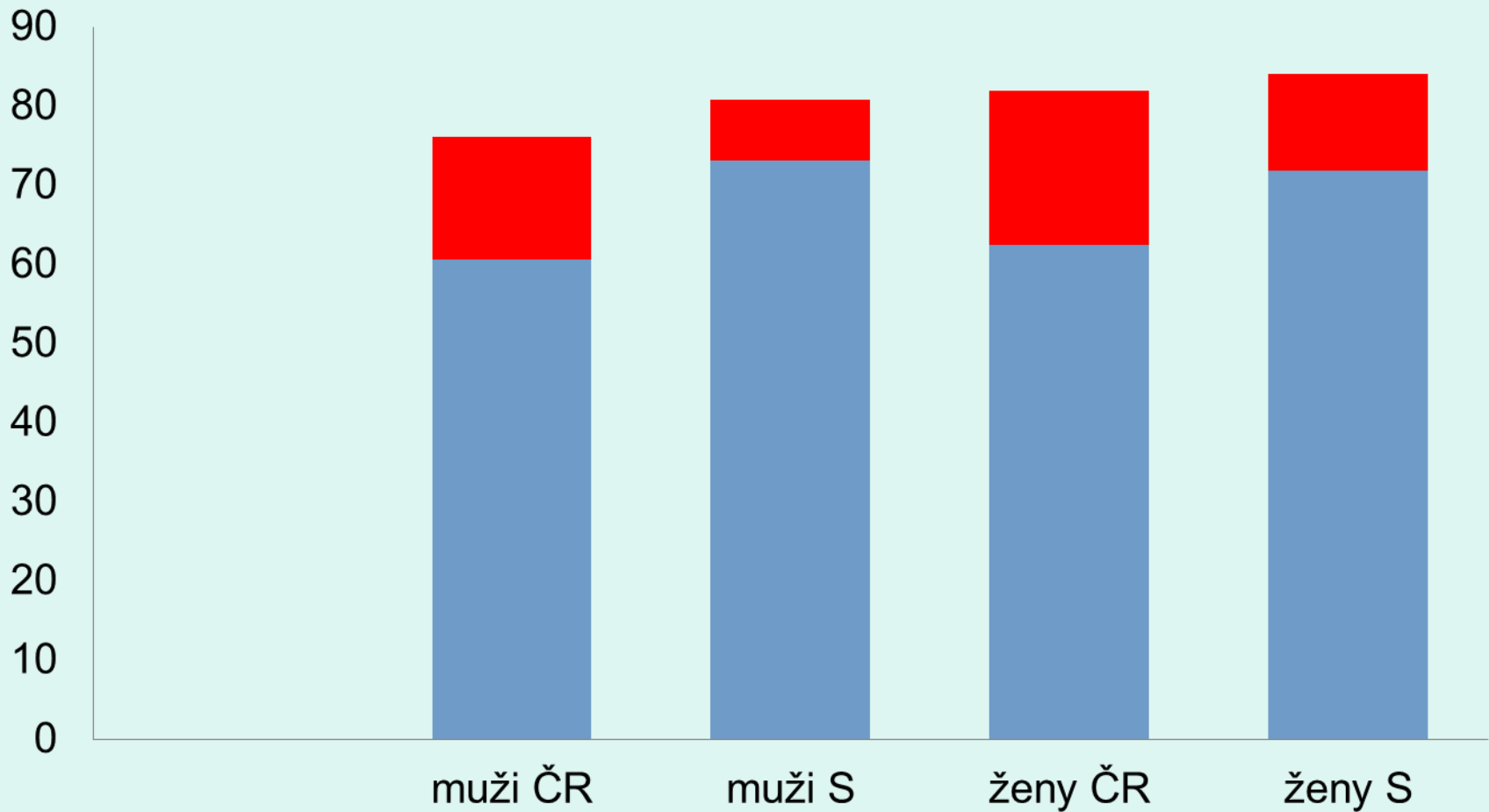

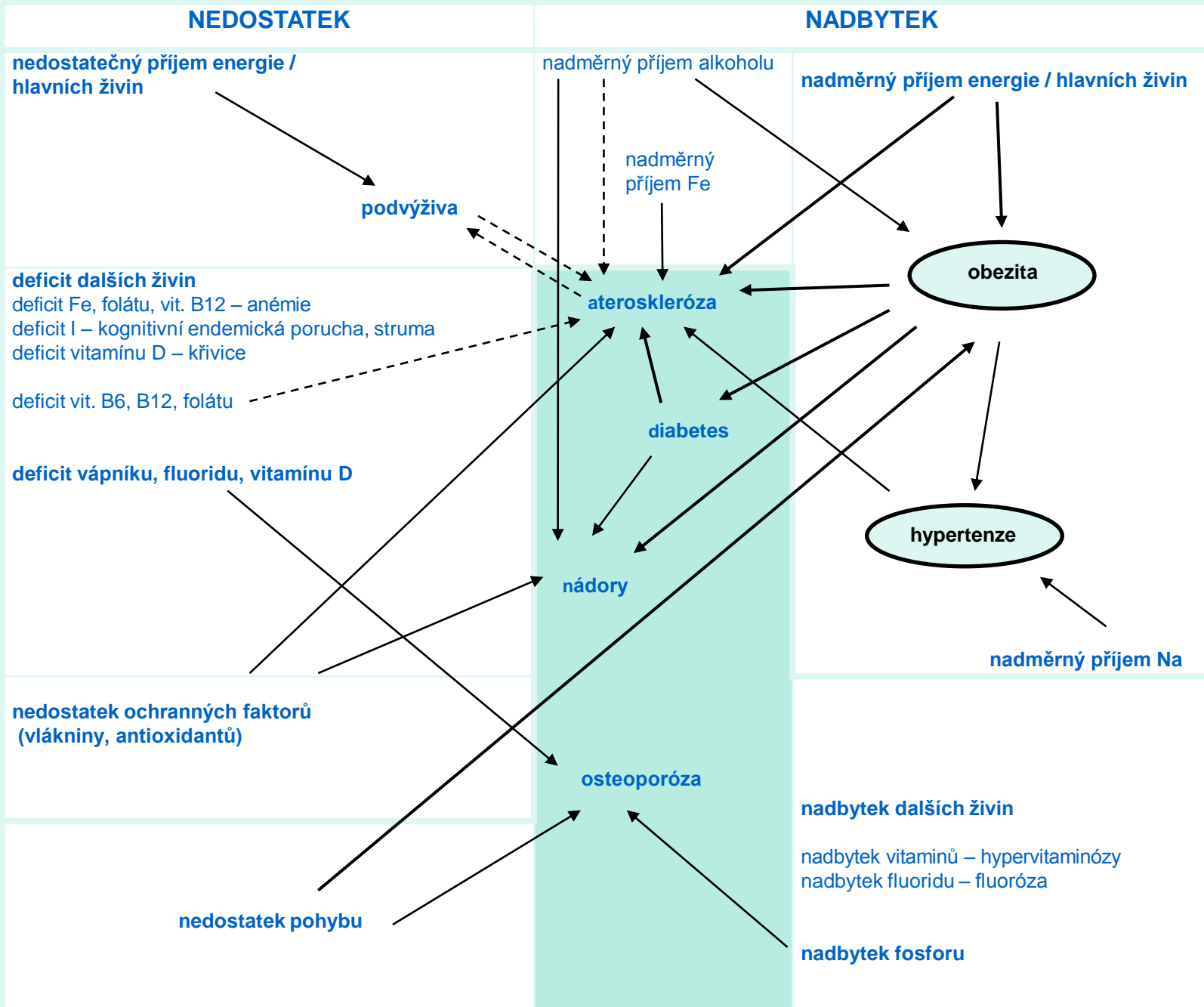
Výživa a civilizační choroby

Pavel Dlouhý

Ústav hygieny 3. LF UK

Doba života ve zdraví

Rizikové faktory aterosklerózy

Neovlivnitelné

- Věk
- Pohlaví
- Genetické faktory
- Pozitivní anamnéza (ICHS, CMP nebo ICHDK u rodičů do 60 let)

Rizikové faktory aterosklerózy

Ovlivnitelné

- Kouření
- Inzulínová rezistence a hyperinzulinismus
- Arteriální hypertenze
- Diabetes mellitus
- Obezita
- Dyslipoproteinémie
- Hyperhomocysteinémie
- Hyperfibrinogenémie
- Fyzická inaktivita
- Nutriční faktory

Metabolický syndrom X

- Abdominální obezita
- Inzulínová rezistence a hyperinzulinémie
- Zvýšená glykémie nalačno, porušená glukózová tolerance nebo diabetes 2. typu
- Arteriální hypertenze
- Dyslipoproteinémie

Metabolický syndrom X

Dyslipidémie u metabolického syndromu

- hypertriacylglycerolémie
v jejím důsledku
- snížení HDL - cholesterolu
- zvýšené zastoupení malých denzních LDL-částic, apoB
- koncentrace LDL-cholesterolu normální nebo lehce zvýšená

Rizikové faktory pro vznik nádorů

- Obezita
- Nadměrný příjem tuků ?
- Nadměrná konzumace (červeného) masa
- Alkohol
- Nadměrný příjem soli
- Nevhodné technologické postupy
- Toxické látky
- Nadměrná teplota jídel a nápojů ?

Ochranné faktory ve vztahu k onkogenezi

- Vlákna ?
- Vitamín C, E
- Selen
- Vápník ?
- Přírodní antioxidanty
- Tělesná aktivita

Od 80. let minulého století důraz na snižování příjmu tuku a zejména cholesterolu ve výživě - paušálně doporučováno omezit živočišné tuky a propagovány tuky rostlinné

Ale:

- rybí tuky (ač živočišného původu) - zdroj n-3 polyenových kyselin (EPA, DHA)
- ztužené tuky (rostlinného původu) - masivní zavlečení trans izomerů mastných kyselin do výživy
- tropické tuky a oleje (rostlinného původu) - zdroj nasycených mastných kyselin

Moderní doporučení pro příjem tuku musí brát v úvahu:

celkový příjem tuku, v kontextu s příjmem ostatních živin, zejména sacharidů

složení mastných kyselin, s ohledem na jejich odlišné fyziologické a patofyziologické efekty v organismu

Doporučení pro příjem cholesterolu ve výživě

Vysoký příjem není žádoucí,
ale limit 300 mg / den se již v moderních
doporučeních neuvádí

(Dietary Guidelines for Americans, 2015)

**Sacharidy by měly pokrývat max. 55 %
energetického příjmu**

**Minimalizovat příjem monosacharidů a
disacharidů**

**Preferovat potraviny s nižším glykemickým
indexem**

Zvýšit příjem vlákniny (až 30 g denně)

Mente, A. et al.: Association of dietary nutrients with blood lipids and blood pressure in 18 countries: a cross-sectional analysis from the PURE study. *Lancet Diabetes Endocrinol.* 2017 5(10):774-78

- Vysoký příjem tuku - ↑ celkový a LDL-cholesterol, ↑ HDL cholesterol a apoA1, ↓ triacylglyceroly, ↓ poměr celkový / HDL cholesterol, ↓ poměr apoB / apoA1
- Vysoký příjem sacharidů: ↓ celkový a LDL-cholesterol, ↓ apoB, ↓ HDL cholesterol a apoA1, ↑ triacylglyceroly, ↑ poměr celkový / HDL cholesterol, ↑ poměr apoB / apoA1
- Nahrazení nasycených mastných kyselin sacharidy má celkově nepříznivý efekt na lipidové spektrum
- Nahrazení nasycených mastných kyselin nenasycenými tuky některé rizikové markery zlepšuje (LDL-cholesterol, krevní tlak), jiné zhoršuje (HDL cholesterol a TG)

Zvýšit příjem ochranných látek

**Příjem soli omezit
na 5 - 6 g za den**

Dbát na pitný režim,

**denně pít cca 2 litry tekutin,
více v teplých dnech
a při fyzické zátěži**

Příjem alkoholu

z hlediska prevence aterosklerózy

akceptovatelný příjem cca 10 g u žen
a 20 g / den u mužů